

УДК 342.1:343.156

АПЕЛЯЦІЯ НА ПОСТАНОВУ СУДУ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ – ПРОГРЕСИВНА СТАДІЯ АПЕЛЯЦІЙНОГО ПЕРЕГЛЯДУ. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Курило О. М., Спасенко В. О., Чернецька О. М.

Апеляційний суд Харківської області, м. Харків, Україна

В даній статті автори звертають увагу на прогресивні зміни, внесені до кодексу України про адміністративні правопорушення в редакції Закону України від 24 вересня 2008 р. № 586-VI в частині запровадження апеляційного порядку перегляду постанов місцевих судів по справах про адміністративні правопорушення. Водночас, звертається увага на окремі недоліки вказаних нововведень та пропонуються конкретні шляхи вирішення проблемних питань, виходячи із практики розгляду вказаних справ судьями судової палати з кримінальних справ апеляційного суду Харківської області.

Ключові слова: прогресивні зміни, перегляд, адміністративні правопорушення, недоліки, шляхи вирішення.

Стадія перегляду постанов у справах про адміністративні правопорушення – важлива гарантія законності, обґрунтованості захисту прав і свобод учасників процесу, які відстоюють свою невинуватість у скоєнні адміністративних правопорушень, їх обов'язків по виконанню судових рішень в частині застосування адміністративних стягнень.

Факт існування такої стадії адміністративного процесу має велике попереджувальне значення стосовно дотримання процесуального законодавства районними судами, а також дисциплінує тих, хто уповноважений складати протоколи, накладати адміністративні стягнення. Орган (посадова особа), знаючи про те, що постанова по справі може бути переглянута, районний або апеляційний суд може перевірити її законність і обґрунтованість, більш відповідально ставиться до визначення винуватості громадянина, якого поставили в ранг правопорушника, кваліфікації його дій, вибору виду стягнення, порядку його накладення, виконання та інше.

Право громадян на скаргу, в даному випадку – на апеляційну скаргу, у справі про адміністративне правопорушення, є засобом захисту прав і законних інтересів зацікавлених осіб. Закріплення в діючому законодавстві права на оскарження постанов і його реалізація є однією з конституційних гарантій.

Законодавець встановив два шляхи, за якими правопорушник (його захисник), потерпілий (його представник) або прокурор можуть оскаржити прийняту постанову до вищого органу або до суду. Таким чином, постанови органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, оскаржуються в адміністративному або в судовому порядку [11].

Апеляційний перегляд судових рішень по справах інших категорій було передбачено ще на різних стадіях проведення в Україні так званих «малих» та «великих» судових реформ по вдосконаленню кримінального, цивільного, господарського та

адміністративного процесуального законодавства. Це передбачено главами 29, 30 розділу IV КПК України (далі – КПК), главою 1 розділу V ЦПК України (далі – ЦПК), главою 1 розділу IV КАС України (далі – КАС). Даний порядок не змінений і з урахуванням доповнень, внесених до цих процесуальних кодексів Законом від 07 липня 2010 р. № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів». До 17 листопада 2008 р. у справах про адміністративні правопорушення була відсутня можливість саме апеляційного оскарження або опротестування постанов районних судів [3, 4, 5].

Ст. 294 КУпАП відповідно до Закону від 24 вересня 2008 року № 586-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» в новій редакції кардинально змінює порядок перегляду постанов судів у справах про адміністративні правопорушення, запроваджує їх апеляційне оскарження, закріплює положення про остаточність рішення апеляційного суду, скасовує повноваження судді щодо перегляду прийнятої ним постанови [2].

Викладене обумовило мету, що її прагнули досягти автори, – проаналізувати чинне законодавство в частині закріплення порядку апеляційного оскарження постанов про адміністративні правопорушення та опрацювати на цій підставі пропозиції щодо його вдосконалення

Безумовно, можливість подання апеляційної скарги на постанову про адміністративне правопорушення є досягненням певного прогресу в гарантуванні прав, свобод людини і громадянина, закріпленого в Конституції України [1].

Необхідно відзначити позитивні зміни, внесені до ст. 294 КУпАП Законом № 2453-VI, згідно якого в ч. 4 цієї статті слова «судової палати апеляційного суду в кримінальних справах» змінено на слова «апеляційного суду». Адже досвід суддів судової палати апеляційного суду в цивільних справах необхідний, наприклад, при розгляді справ про адміністративні правопорушення в галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, в галузі фінансів і підприємницькій діяльності тощо [6].

Про актуальність та життєвість вказаного перегляду справ про адміністративні правопорушення свідчить збільшення кількості надходження апеляційних скарг та протестів прокурорів по справах даної категорії. Так, за 2008 рік до апеляційного суду Харківської області надійшло та розглянуто 956 справ, за 2009 рік – 1028, за 2010 рік – 1057 справ.

Постійне збільшення кількості апеляційних скарг на постанови районних судів у справах про адміністративні правопорушення свідчить про свідоме прагнення громадян до захисту своїх порушених прав, свобод та інтересів, що, в свою чергу, має позитивний вплив на удосконалення існуючих в державі та суспільстві правовідносин.

Разом з тим, у практиці розгляду цих справ є певні проблеми, про що вже висвітлювалося в юридичній літературі [8]. Спірні питання стосовно перегляду постанов районних судів у справах про адміністративні правопорушення потребують законодавчого врегулювання.

Зокрема, в чинному КУпАП не закріплені вимоги щодо форми і змісту апеляційної скарги або протесту прокурора на постанову. При цьому, норми КУпАП не передбачають порядку повернення апеляційної скарги або протесту прокурора апе-

лянту, якщо вони не відповідають вимогам закону, для усунення виявлених недоліків. В той же час, інші кодекси вказану форму визначають чітко (ст. 350 КПК, ст. 295 ЦПК, ст. 187 КАС).

Крім того, не врегульовано питання процедури відводу судді. Перед початком розгляду адміністративних матеріалів зазначеної категорії оголошується склад суду. При цьому, деякі судді роз'яснюють учасникам право відводу. Проте, нормами КУпАП не передбачено роз'яснення такого права, а також не визначено порядок його вирішення. З огляду на це, виникає запитання: чи потрібно взагалі роз'яснювати право відводу, якщо воно законодавчо не передбачено?

Уявляється, що таке право обов'язково необхідно роз'яснювати, виходячи із змісту ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, відповідно до якої, кожен має право на справедливий, публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним, неупередженим судом, встановленим законом. Отже, право відводу судді необхідно роз'яснювати, але відкритим залишається питання щодо реалізації зазначеного права [7].

Чинний КУпАП також не передбачає процедури видалення суду до нарадчої кімнати для винесення судового рішення. Нарадча кімната – окреме приміщення суду, призначене для обговорення суддями наслідків розгляду справ та постановлення по них рішень. За КПК для забезпечення таємниці нарадчої кімнати ніхто не має права бути присутнім у ній, крім складу суддів у даній справі. Судді не мають права розголошувати міркування, висловлені в нарадчій кімнаті (ст. 210 ЦПК).

Таємниця нарадчої кімнати є гарантією принципу незалежності суддів, підкорення їх лише закону та забезпечення необхідних умов для повного і правильного вирішення усіх питань, обов'язкових для постановлення законного та обґрунтованого рішення. Нарадча кімната надає можливість суддям вільно висловлювати свої міркування з будь-якого питання, що обговорюється, відстоювати їх, голосувати за те рішення, яке вони вважають правильним.

Таємниця нарадчої кімнати забезпечується також її ізоляцією від інших приміщень суду. Судді, перебуваючи в нарадчій кімнаті, не мають права радитись будь з ким у розглядуваній справі, розголошувати міркування інших суддів з обговорюваних питань, спілкуватися з особами, які беруть участь у справі, та іншими учасниками процесу. Судді, які перебувають у нарадчій кімнаті, не мають права її залишити до постановлення рішення. Тільки при розгляді справ за кримінально-процесуальним законодавством, що може тривати днями і місяцями, суддям дозволяється з настанням нічного часу робити перерву в нараді для відпочинку. Порухення таємниці нарадчої кімнати є підставою для скасування рішення суду в апеляційному і касаційному порядку за умови, що порушення призвело або могло призвести до неправильного вирішення справи (ст. 309, 336 ЦПК).

Судді при розгляді справ про адміністративні правопорушення діють за аналогією з кримінально-процесуальним чи іншим процесуальним законодавством і, після заслуховування пояснень сторін та дослідження матеріалів справи, видаляються до нарадчої кімнати для винесення постанови, яку оголошують після виходу до зали судового засідання. Але, як і будь-яка інша, ця процедура має бути прописана в КупАП як для районного, так для апеляційного суду.

При постійному збільшенні навантаження для оголошення повного тексту постанови практично немає часу. Зазначена проблема може бути вирішена шляхом оголошення вступної та резолютивної частини постанови. Однак, такого порядку діючий КупАП не передбачає.

З огляду на викладене, викликає певний інтерес ч. 2 ст. 379 КПК. Згідно даної норми закону, якщо складання ухвали вимагає значного часу, суд має право обмежитись складанням і оголошенням лише резолютивної її частини, яку підписують всі судді. Повний текст ухвали в такому випадку повинен бути складений не пізніше п'яти діб з дня оголошення резолютивної частини і оголошений учасникам судового розгляду. Про час оголошення повного тексту ухвали має бути зазначено у раніше складеній її резолютивній частині. З урахуванням процесуальної економії часу такий порядок варто було б передбачити в нормах КупАП.

Проблемним є питання стосовно прийняття рішення про винуватість особи, щодо якої не було складено протокол у справах про адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбачена, наприклад, ст. 124 КупАП, в тому разі, якщо в судовому засіданні, після проведення відповідної судово-автотехнічної експертизи встановлено наявність вини і іншого водія.

У даному випадку протокол про адміністративне правопорушення є документом, що офіційно засвідчує факт вчинення неправомірних дій і є одним з основних джерел доказів [13]. Але як діяти суду, коли в судовому засіданні апеляційної інстанції правопорушник доводить свою невинуватість? Була спроба з метою напрацювання відповідної практики направляти матеріали начальнику відповідного відділу ДАІ з обслуговування регіону для вирішення питання про необхідність складення протоколу про адміністративне правопорушення у відношенні іншого учасника ДТП. Але по 11 матеріалам, направленим по Харківському регіону, 9 із них було повернуто до суду з повідомленням про неможливість складання такого процесуального документу з посиланням на п. 7 ст. 247 КупАП [9].

Тому пропонуємо доповнити чинний КупАП статтею, яка б закріпила можливість прийняття судом постанови про визнання іншого учасника ДТП винним у порушенні Правил дорожнього руху України [10].

Дискусійним є також питання щодо відшкодування вартості за проведення експертизи у справах про адміністративні правопорушення, оскільки на сьогоднішній день вона проводиться за рахунок державного бюджету України. З урахуванням цільового характеру коштів доцільно було б ввести практику щодо стягнення вартості проведення експертиз з осіб, яких визнано винними у справах зазначеної категорії [12].

Вказані проблеми є актуальними, потребують ретельного вивчення з метою їх закріплення на законодавчому рівні, що буде відповідати загальноновизнаним правовим стандартам, а також удосконалить судову практику.

Список літератури

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1996. – N 30. – Ст. 141.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: [Науково-практичний коментар] / [Р. А. Калюжний, А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний та ін.]. – К. : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. – 684 с.
3. Кримінально-процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 40. – Ст. 527.
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 16. – Ст. 1088.
5. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 32. – Ст. 1918.
6. Закон «Про судоустрій і статус суддів» від 07 липня 2010 р. № 2453-VI // Офіційний вісник України. – 2010. – № 55. – Ст. 1900.
7. «Судова апеляція». – 2009. – № 2. – С. 45.
8. «Юридична Україна». – 2009. – № 4. – С. 11-12.
9. Лист заступника начальника УДАІ начальника відділу ДАІ з обслуговування м. Харкова та АТІ ГУМВС України в Харківській області № 52/1-2315 від 05.05.2010 року.
10. Судова справа про адміністративне правопорушення Апеляційного суду Харківської області № 33-587/2010 у відношенні Маргари С. Ю.
11. Богуцький В. В., Мартиновський В. В. Проведення у справах про адміністративні правопорушення / В. В. Богуцький, В. В. Мартиновський. – Х. : Видавець ФО-П Вапнярчук Н.М., 2009. – 168 с.
12. Дорожньо-транспортні пригоди: законодавство, суд. практика / [за заг. ред. С. М. Шевченка]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 416с.
13. Судова практика Верховного Суду України у справах про адміністративні правопорушення / [За заг. ред. П. П. Пилипчука]. – К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 328с.

Курило А. Н., Чернецкая Е. М. Апелляция на постановление суда об административном правонарушении – прогрессивная стадия апелляционного пересмотра. Предложения по усовершенствованию / А. Н. Курило, Е. М. Чернецкая // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия : Юридические науки. – 2010. – Т. 24 (63). № 1. 2011. – С. 294-298.

В статье авторы обращают внимание на прогрессивные изменения, которые внесены в кодекс Украины об административных правонарушениях в редакции Закона Украины от 24 сентября 2008 года № 586-VI в части введения апелляционного порядка пересмотра постановлений местных судов по делам об административных правонарушениях. Одновременно, обращается внимание на отдельные недостатки указанных нововведений и предлагаются конкретные пути решения проблемных вопросов, исходя из практики рассмотрения указанных дел судьями судебной палаты по уголовным делам апелляционного суда Харьковской области.

Ключевые слова: прогрессивные изменения, пересмотр, административные правонарушения, недостатки, пути решения.

Kurylo O., Chernetska O. The appeal on the court decree about administrative law violations – progressive stage of appeal review. The suggestions of improvement / O. Kurylo, O. Chernetska // Scientific Notes of Tavrida National V. I. Vernadsky University. – Series : Juridical sciences. – 2011. – Vol. 24 (63). № 1. 2011. – P. 294-298.

In this article authors pay attention at the progressive changes, that were altered to the code of Ukraine about administrative law violations in edition of the Low of Ukraine from 24.09.2008 № 586-VI in a part of the introduction an appellate procedure of review of local courts' decrees for cases about administrative law violations. At the same time, the attention is paid at the separate disadvantages of said introductions and concrete decision ways of problem are suggested, on the assumption of practice of said cases investigation by judges of judicial courts of criminal cases of Court of Appeal in Kharkiv region.

Keywords: the progressive changes, the review, the administrative law violations, the separate disadvantages, the suggesting ways.

Поступила в редакцию 24.05.2011 г.